

EGY SZERELMES PÁR HALÁLA

Ira: HERMANN KESTEN

Elhagyták a várost. Az éj sulyos fellegekben csüngött. Olyan nap volt, mint amilyen nagyon sok van össze. Hervadó lombok között sétáltak át. Lábuk sulyos volt az elhervadt nap fáradtságától. S mert az ég alkony előtt egy órával kivilágosodott és kéken ragyogott a felhők közül, úgy tűnt nekik, hogy még lehet menekvés, még van segítség. Most azonban, hogy a szél hűvösen fujt s hogy egy csillag sem állt az égen, s hogy a külső utakat maguk mögött hagyták s a házak alacsonyabbak és elszörtőbbak lettek és megszűntek és már csak durva szántások húztak mellettük s mezei utakra értek, ahol egymástól nagy távolságban ragyogtak sárgán a sivár gázlámpák, tökéletesen kétségbeestek. Kezeiket, amiket úgy szorítottak mint a gyermek a pénzt, eleresztették. A lábukat nehezen emelték mintha sáros volna az ösvény és vonzaná a lábaikat, mentek s maguk és a sötét közé néztek s közből látták kétségbeesésük végét, látták a halált.

Mindaketten 18 évesek voltak, az ifjúság végtelen élete volt mögöttük, az emberi lét e kalandos, legsulyosabb és leghosszabb darabja. A fiu baloldali kabátzsebében egy töltött revolver volt. Keze időnként megtapogatta a fegyvert, amelynek hidegét érezte, ahogy a jámbor érzi istent utolsó bizonyosságként. A fiú gimnazista volt.

A lány, erénye ritkasága felől tudatlanul, husz éjszakát aludt egy ágyban a fiuval; a lány bűnösnek érezte magát, mert teste szabályszerű funkciója megszakadt, jeléül annak, hogy áldott, oh a leány kárhozatnak érezte az áldást. Először csodálkozott s nem akarta elhinni, mintha ő az emberi lények sorsán kívül állna, vagy mintha vele valami iszonyúság történe, valami titokzatos betegség változtatná el, mint ahogy a mesékben a gonosz varázslók a hercegnőket varangyos békává változtatják, később csodáért rimánkodott istenhez, most pedig már csak a halált látta.

A lány, a neve Lise, egy törvénytörési titkár egyetlen gyermeke volt. Anyja már tíz éve meghalt. Akkoriban Lise megszűnt babájával, a szalmahajú, piros porcellánképű, együgyű teremtménnyel játszani. Iskolába kellett járnia, főzni, takarítani és mosni. Az apja szerette, de azon a szerencsétlen nézetten volt, hogy a szeretet és a gyöngédség könnyen ártalmasak s ezért nyers és kemény magatartással kell leplezni. Már csak elkésve vette észre, hogy albérlője és kosztosa, a gimnazista, akinek a szülei vidéken éltek, pár órányi vasut távolságra a várostól, hogy ez a gimnazista, egy csinos, henye ifjú és a lánya gyengédebben néznek egymásra, ahogy az egy apának tetszhet.

Hamarjában elhatározta magát az apa és elővette a lányát, kifagagatta a halálrasápadtat, aki természetesen hazudott, remegve mint aki valami gyilkos karmai közé került. Az apa a legrémesebb átkokkal és árvaházi neveléssel fenyegette meg ha hazudik, vagy bizalmas viszonyba kerül a gimnazistával. A kitartóan tagadó leány megnyerte az együgyű apa bizalmát, aki elfelejtette, hogy a törvényeknek, erkölcsöknek és konvencióknak csak az lehet a céljuk, hogy az emberi közösség életét biztosabbá és szebbé tegyék, nem pedig a büntetés, a vezeklés és a bűnhődés. Hitt a lányának, mert elfelejtette a saját ifjúságát és elfelejtette, hogy ő is hazudott az apjának.

Az apa azonban elég okos volt ahhoz, hogy az egyik oldalon figyeljen, a másik oldalon pedig a jó gimnazistának ugyanaznap kitegye a szűrét. A gimnazistának Albert volt a neve, és teljesen kétségbeesett.

Szerette Lisét és nem tudott nélküle élni. Pontosan érezte, hogy lehetetlen az életét Lise nélkül elképzelni. Elméletileg tudta, hogy vannak emberek, akik Lise nélkül élnek. Be nem vallotta azonban, mélyen önmagában, nem hitte, hogy a többi embereknek ez az élete, az élet Lise nélkül, nagyon értékes, avagy csak szóra érdemes volna, az az élet vigasztalatlan élet kell, hogy legyen, értelmetlen, ostoba, közönséges, élt isten nélkül.

A szerencsétlen szerelmespár másnap, amikor Lise apja a törvényszéken volt, találkozott délután. Szó nélkül tornyosodott közéjük a bizonyosság. Meg kell halniok. Remegtek a haláltól, félték Szivesen éltek volna boldogságban és tartós szerelemben, mint minden ember, vagy a legtöbb az emberek közül, avagy legalább páran. De nem volt más kiút. Egymás nélkül nem tudtak élni s egymással nem volt szabad. Tehát meg kell halniok.

Ez volt a sorsuk.

A fiú egy zsibárusnál revolvert vásárolt. Megtöltötte. A fegyvert tudta kezelni, mert egy álkatonai ifjusági szervezet tagja volt.

Ugaron heverő szántóföldeken mentek keresztül, nedves mezőkön mentek keresztül, mentek az ég alatt, amely sötét volt és remény-nélküli a számukra.

Halkan sirtak és szégyelték egymás előtt a könnyeiket. Felhagytak a sírással, egy dombhoz érkeztek. Mentek felfele. Elértek egy ritkás, kicsi erdőbe. Ott kissé hidegebb volt. Megszűntek sírni, csak a legközelebbi hideg fatörzseket látták, lefeküdtek a földre, amely ragadós volt és zörgött a halott levelek szomorú halmazától, összefeküdtek, csókolták egymást, rángatózó, felváltva hideg és forró és száraz ajakkal, felizgultak, eleresztették egymást.

Valami állat vagy szél zörgött az ágak közt, de ők nem tudták megkülönböztetni. Lise fázott, félt, olyan szorongással a szíve körül, mintha el kellene pusztulnia és meghalni s el is kell pusztulnom és meg kell halnom, gondolta, csak gyorsan, mondotta, gyorsan, Albert, már nem bírom tovább, tedd, tedd gyorsan, most Albert, drága Albert tényleg meg kell tenni? Meg kell tenni! Most, most!

Albert belenyúlt a zsebébe, kihuzta a revolvert s azt mondta, lövök... először... rád...

Meglesz a bátorsága azután magát agyonlőni, gondolta hirtelen Lise.

Albert ezt mondta: — Ha téged megöltelek, utána magamat lövöm agyon, hisz nem maradhatok az életben, gyilkos volnék.

— Igen, — suttogta Lise — csókolj meg mégegyszer.

Albert megcsókolta, hirtelen azonban visszataszító volt néki a lány nedves fogsorát csókolni, hirtelen érezte a teste szagát, elvesztette az eszét, egyik pillanatról a másikra elkezdte gyűlölni a leányt az érzés olyan erejével, aminőt még soha az életében nem érzett. Lisét, ezt a viselős állatot, meg kell ölnie, ez a feladata, azután... képtelen volt gondolkodni, ami... azután... Ijesz, csak feküdt rajta, mint valami nehéz nyomás, mint egy rém, mint a lavina a hegymászó felett, a melle után tapogatott, keményen megragadta, hogy a lány felsóhajtott, a revolvert hevesen dobogó szívéhez szorította, érezte amint a lány bele remeg s kezei görcsösen a lábába csipnek, hogy felordítani szeretett volna, nyomta, nyomta... nyomta... a ravaszt, de nem hallott semmit, végtelen volt az idő, amely állt és nem mult, végül megértette, hogy a lövés csütörtököt mondott. Lise elkezdett hangosan, mint a vajudó, kiáltozni, rövid éles kiáltásokkal, perceről-percre azonosan megismételve, a lány megsebesült, gondolta a fiú, de ez mégse le-

hetséges, nem tudtam elsütni a revolvert, a lövés csütörtököt mondott, lenyomni, lenyomni, még egyszer lenyomni, a fiú a hirtelen védekező lány álla felé ütött a revolverrel, úgy csattant ez mint az eltörtött csont, a fiú elvesztette az eszét a haragtól, képtelen a lány kiáltozásait elviselni, aki úgy ordít mint egy állat és másodszor is lenyomta a revolver kaskáját, egyenesen az ordító Lise nyitott szájába.

A lövés másodszor is csütörtököt mondott. Erre Lise váratlan ökölesapással Albert hasába üt, a fiú megriadt ujjából elejti a revolvert, egymásnak esnek, bírkóznak életre-halálra, fojtogatják, karmolják egymást, némán, hangtalan, kísértetiesen, míg az örvényező Lisének hirtelen sikerül megrugni Albertet, feltámolyogni és leszaladni, vadul a fák közt, csodával határosan, anélkül, hogy koponyáját szétzúzná a fatörzseken.

Albert bámul utánna, majd hirtelen talpraugrik, de már akkor, amikor a lány a domb lábánál járt s a tarlón szaladt keresztül alig láthatóan, a fiú felugrott, szaladt utánna, hadonászva a karjaival, kiáltozva: löni, löni, agyon kell lönnöm, a revolver azonban a rozsdabarna hervadt őszi lombok alatt feküdt a domb tetején.

Albert elvesztette Lisét a mezők sötétségében.

Albert beszaladt a városba, éjszötét uccákra ért, átszaladt a városon, támolyogva, izzadva, fáva, holtfáradtan, a város másik szélén ismét az országuttra került, ki a mezőkre, elzuhant, feke maradt, felbőgött az égre, ahogy lassan világosodott. Valami szél szétfújta a fellegeket, hirtelen csillagok jelentek meg, később kialudtak, hideg lett, derengett, a reggel hideg nappal s az ég piszkos kékjével elő mászott.

Albert tovább ment, parasztokhoz érkezett, félig eléhezve, kapott kenyeret és kevés tejet, valami csűrben aludt, elment Hamburgba, Amerikába akart jutni, mint potyautas felkuszott egy szállítógőzösre, a nyílt tengeren felfedezték, szánalmasan elverték, Amerikában megszökött a hajóról, a szárazföldre került, éhezett Newyorkban, gyárban kapott munkát, a harmadik nap a gép elkapta a jobbkezét, amputálták, ugyanabban a gyárban mint portás kapott állást, elkezdett inni, elbocsájtották, elvégre egy gyártulajdonos irgalmas szívének is van határa, ismét éhezelt, lopott, leítta magát, éhezett, husz évével olyan nak látszott mint egy 45 éves, a rendőrség kezére került, betörés miatt, amit egy másik követett el, lecsukták, négy év után elbocsájtották, tüdőbajos lett, kiutasították, a déli államokba ment, San-Franciskóban egy néger nyilvánosházban leszúrták, mert egy mesztic zsebéből egy fél dollárt lopott, úgy vagdosták mint egy kutyát, 28 éves, tüdőbajos, vérbajos, egykezü, már a halála előtt halott a szíve, csak az alkalom híjján nem lett gyilkos, vagy legalább is nem hajtott végre gyilkosságot, földi maradványait elhantolták, — élt.

Lise, Lise, a szegény szerelmes lény, ez a drága leány, azon az éjszaka három órakor érkezett az atyai ház elé, illetve ez csak egy bérelt lakás volt egy unalmas ház harmadik emeletén, az apa az ajtóban fogadta, jobb kezével, szőrös kezével egy törvénytiszti titkárnak, akinek havi 320 márka a jövedelme, a jobb- és a bal arcára vágott és letéperte a padlóra. Ott a lány feke maradt, később beipózkodott az ágyába.

Reggel jogszerinti atyja minden megtakarított pénzét, 680 márkát azzal adta át neki, hogy Berlinbe menjen, illetve ahová akar és többet ne kerüljön a szeme elé.

Amikor a lány bögve, a pénzt kezei közt tartva, megkérdezte, hogy mi legyen Berlinben, hisz ő áldott állapotban van, az apja rábámult és nem értette.

Végül kinyögte Lise, hogy másállapotban van.

Erre az öreg ötven évével, közepesnél kisebb termetével, csiptetővel a fáradt szeme előtt elsápadt s kitépte a lány kezéből a pénzt. Szinte olyanak látszott, mint aki elakarja tépni a bankjegyeket.

De magához tért. Az atyai szív jósága, mértéktelenül, mint isteni kegyessége és jámborsága, töltötte el, megosztotta a pénzt, ötszáz márkát adott Lise lányának és egy rugást a hátuljába, hogy az ajtón kirepült, amit az apa belülről bezárt. Ez volt háromnegyedhatkor reggel.

Félnyolckor, amikor a titkár az igazságügyi palotába ment, Lise még az ajtó előtt állt, ugyanúgy este, amikor atyja hazatért. Ezzel szemben már másnap reggel eltűnt. Az apa szinte csodálkozott, amikor félnyolckor nem találta az ajtó előtt. Ilyen gyorsan szokja meg az ember még a szokatlant is. Tizenegy évre rá az igazságügyi titkár nyugdíjba ment és két hónappal később meghalt.

A nyugdíj jogosultság miatt lépett egykor állami szolgálatba, okos előrelátással és gondolkodással tehetetlen vénségére.

Lise tényleg Berlinbe utazott, egy fehérenművarrodában varrónő lett, megszülte gyermekét, nehéz szülés volt, súlyos operációra volt szükség, ugynevezett császármetszésre.

A gyermek, sajnos, mint később kiderült, süketnéma volt és epileptikus, hét éves korában halt meg, árvaházban. Lise, szülés utáni betegeskedése és gyöngesége és rossz táplálkozása következtében nem talált munkát, az uccára került, ehhez a mesterséghez nem értett, megbetegedett, nyilvánosházba került, a gazdasszony kidobta, szőszrint éhenhalt, elhantolták, előbb természetesen felboncolták, egy esontváz volt 28 éves korában, vérbajos, daganattal az agyában, a temetőben nem kapott sírkövet, a sírján nem beszélt pap, — élt.

A MAGYAR GYÁRIPARI TŐKE A VÁLSÁGBAN (II)

Irta: JESZENSZKY ERIK (Budapest)

Megelőző tanulmányunkban kimutattuk, hogy a gyáripari tőkének 1932-ben a munkások meg nem fizetett munkájából 14.3 mill. P., a nyersanyagtermelőknek nem fizetett értékéből pedig 53.1 mill. P., összesen 67.4 mill. P. új értéktöbblet állott rendelkezésére 1929-hez képest. A gyáripari tőke tehát jóval nagyobb hasznot húzott a válságban a nyersanyag — illetve mezőgazdasági termelők rovására, mint a saját munkásai rovására. Azonban ezt az értéktöbbletet még realizálnia is kellett az iparcikkek eladási árában és ez mindenekelőtt csak akkor volt lehetséges, ha a termelési érték egyéb elemei megtartották 1932-ben ugyanazt a viszonylagos jelentőségüket a termelési értékben, amellyel ebben 1929-ben bírtak. Ellenkező esetben, ha ugyanis ezeknek az elemeknek a viszonylagos jelentősége a termelési értékben nőtt a válság alatt, ezek felemésztették az értéktöbbletgyarapodást. És ezek az egyéb költségelemek már az ipari tőke rovására alakultak a válságban. A fűtő-, a világítóanyag-költségekről, a tisztviselői fizetésekről és a fix tőke amortizációjáról, a gép- és épületkopásról van itt szó. Ezek olyan általános termelési költségek, amelyek nem csökkennek abban a mértékben, amelyben a termelés csökken, amelyek tehát a termelés csökkenésével viszonylag növekvő terhet jelentenek. Ami először a fűtő- és világítóanyag-költségeket illeti, ezek